

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյալին խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղաճացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мелк»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ներքին տարեր:—ԱՐ-
ՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ թիւերային:—
ՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱՅԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՆ-
ՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԳԱՆ: Խաչադուղի
խառնակարան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յոգաւո Ղարսի հայոց դպրոցի թիֆլիսի հայ
գիւմարտներէն հաւաքած 20 րուբլ մէնք հասցե-
րէն հայոց Բարեգործական ընկերութեանը,
ինչպէս որ ընկերութիւնը իր կողմէն հասցնի
այդ փողերը գումարը Ղարսի հայոց դպրոցի
հոգաբարձութեանը, կամ հոգաբարձութեան նա-
խագահին:

Ձատկի տօները մօտենալով, ներկայ չափ չա-
րանքի շարափակ ընթացքում մենք կը հրա-
տարենք «Մշակի» երեք համար, այսինքն բա-
ցի այսօրվայ համարին կը հրատարակենք դար-
ձեալ երկու համար, այն է չորեքշաբթի և հինգշաբ-
թի: Իսկ ուրախ է չափաւր օր «Մշակը» չի
գործ: Բանաստեղծութիւններէն մի քանիս փո-
թացքում, մենք կը հրատարակենք երեք համար,
այն է հինգշաբթի, ուրախ է չափաւր օրերը:

Հնարակաւութեամբ ստացանք մի փոքրիկ դըր-
քոյկ, բանաստեղծութիւններէն ժողովածու «Ազատ
ժամ» վերնագրով, հեղինակութիւն Լուկանցի:
Դրոյցը տպւած է Թիֆլիսում, Մ. Վարդանանի
տպարանում: Գինը 30 կոպէկ է և ծախվում է
Թիֆլիսի հայ գրաւարձաններէն մօտ: Հեղինակի
մէջ ամենին չէ երևում ոչինչ բանաստեղծական
ձիւղ: Բանաստեղծութիւններէն մի քանիս փո-
թացքում, մենք կը հրատարակենք երեք համար,
այն է հինգշաբթի, ուրախ է չափաւր օրերը:

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅՈՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԶՈՐՐՈՐԴ

Ա.

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՇԵՐ

Անցել էր երեք տարի այն օրին, որ ես աքսորվե-
ցայ: Այժմ բաւական ընտելացել էի գաղափար-
տեսայի տաժանական կեանքին, բաւական տանե-
լի էր դարձել ինձ ծանր աշխատութիւնը հանքե-
րի մէջ, բաւական սովորել էի այնտեղի կերպերի
և կեցութեան խոնարհ, միմիայն կացարանների
մէջ:

Աշխարհայ կտրված, կեանքի վաշխութիւննե-
րից զրկված գաղափարաւոր իր շրջանի մէջ
ոչինչ բաւականութիւն չէ գտնում: Այստեղ ամեն
մարդ յալկամային է գործում, որովհետեւ իր համար
չէ գործում: Ուր չը կայ շահ և շահերի միութիւն,
չառ ընկան է, որ այնտեղ չէ կարող կազմել
ընկերական կեանք, սեր և միասնութիւն: Եւ
զուգեք այդ է պատճառը, որ այն ահապին խառ-
նիճաղած բազմութեան մէջ մարդ չէ կարող դըռ-
նել մի լաւ բարեկամ, մի լաւ ընկեր:

Միակ բանը, որ երբեմն մօտենում է այդ
թշուառներին և կապում է միմեանց հետ, է նրանց
վիճակի միասնականութիւնը: Գոբալտութեան մէջ
մարդը իր նման ընկեր է գտնում: Եւ գոյայ մի
այսպիսի ընկեր, որի հետ բաժանում էինք մեր
վշտերը:

Այդ երկուստարը չէնք առաջին անգամից զը-
բանց իմ ուղարկութիւնը, քանի զեռ նրա հետ

որ անյայտ հեղինակը, մանաւանդ եթէ երկուս-
տարը է, իր թանկագին աղիւս ժամերը աւե-
լի օգտակար դրադիւններ վրա դրածներ, քան
թէ անշնորհ ու անմիտ ոտանավորների յօրինե-
լու վրա: Վերջապէս թող յօրինէ,—մենք դրա
դէմ ոչինչ չունենք, մենք ոչ ոքից չենք կամե-
նում խելի այդ տեսակ անմեղ պարագմունք,
—բայց տպագրել այդ տեսակ խելի ստեղծա-
գործութիւններ, բոլորովին աւելորդ է:
Կրթոյի տիպը և թուղթը լաւ են:

Բերլինից մեզ տեղեկութիւն հասաւ որ մեր
հայրենակից, հայագի զօկտօր Անդրէաս Արծու-
նի, որ Բերլինի համալսարանի միւնիստրօլոգիայի
բաժնէն էր և այնտեղի կայսերական միւնիստրա-
տիւնի Մուշեղի տեսուչ էր, հրաւիրվեցաւ
պիմ Բրէսլաւ քաղաքի համալսարանի, որպէս
միւնիստրօլոգիայի պրօֆէսոր (ausserordentlicher
Professor) և արդէն ընդունեց այդ հրաւերը, իր
նոր պաշտօնի մէջ արդէն հաստատված լինելով
գերմանական միւնիստրութիւնից:

Ռուսաց լրագիրները հայտնում են, որ ռուս
երեւելի հեղինակ, Տուրգենիւսի առողջութիւնը
հետզհետէ լաւանում է: Յայտնվում է որ Գարիկի
բժշկները չը հասկացան Տուրգենիւսի հիւանդու-
թիւնը: Նա ունէր մի խոց կտրծի վրա, որ այ-
ժմ հաստանալով և պատուվելով, հիւանդը յան-
կարծ թեթեւութիւն գրգռ և այժմ հետզհետէ լա-
ւանում է:

Կարճեալ պէտք է ամեն տեսակ տարրական
մտքեր բացատրել «Մեղու» խմբագրութեան
երեւելի աշխատակիցներին: Նոյնը ինչ որ բացա-
տրել ենք նրանց հազար անգամ Ներսէս պատ-
րիարքի, Գեորգ Բարեկարգեանցի, Բաֆֆիի մա-
սին մեր տաժանների վերաբերութեամբ, նոյնը
ստիպված ենք այժմ բացատրել «Մեղու» խմբագ-
րաշխատակիցներին և մեր ասածների մասին
Աղայեանցի վերաբերութեամբ: Մենք չառ տարի-

ծանոթացած չէին: Նա մի բարեկամ տղամարդ
էր, բարձրահասակ, որի երեսի փոքր ինչ խոշոր
գծագրութիւնը տալիս էր դէմքին խիստ այրական
ընտրութիւն:

Ես չառ էի հետաքրքրվում, թէ ինչ յանցանքի
համար աքսորված էր նա: Բայց նա իր մասին ո-
չինչ չէր խօսում և միշտ տիրութիւնը պատում
էր նրա դէմքը, երբ խօսքը վերաբերում էր իր ան-
ձին: Ինձ անցին, թէ նա եղել է մի նշանաւոր
աւագակապտու: Հէնց որ այդ իմացայ, սկզբում
իմ մէջ ծագեց սաստիկ հակակրօնութիւն դէպի այդ
մարդը: Աւագակապտու գործունէութեամբ շատ չէր
զանազանվում խաչագործները: Իսկ խաչագործնե-
րին ես ատում էի: Բայց իմ հակակրօնութիւնը հե-
տզհետէ անհետացաւ, երբ աւելի մօտ ծանօթա-
ցայ նրա հետ:

Աւագակապտու բնիկ պարսկաստանցի էր
Ատրաքստանցի կողմերից: Հայրենակցութիւնը
առաջին բարեկամական կապը եղաւ իմ և նրա
մէջ: Բայց երբ իմացայ, որ նա ազգով հայ էր,
բոլորովին կապվեցայ նրա հետ:

Մի գիշեր, երբ երկար թախանձեցի նրան, յօ-
ժարվեցաւ հարցադրել ինձ իր կեանքի պատմու-
թիւնը: Նա սկսեց այսպէս:

«Ինձ կրօնում են ջալալադ. դա իմ իսկական ա-
նունը չէ. դա իմ մականունն է, որ նշանակում
է դահիճ: Այդ մականունը ստացաւ ես ոչ թէ
նրա համար, որ դահիճ պաշտօն եմ կատարել,
այլ նրա համար, որ շատ արիւն եմ թափել,
բայց ոչ անմեղ արիւն... Իմ հայրը Ղարաղադ
գաւառի հայ մէլիքի անտեան էր: Մէլիքը չա-
փազանց հաւատարմութիւն ունէր դէպի նա և
համարեա իր անտեսական բոլոր գործերը յանձ-
նել էր նրան: Մէլիքը միշտ պարսից խաների հետ
կեանք վարելով, ընդունել էր նրանց շատ սովո-
րութիւնները: Նրա ընտանեկան կեանքը, բարքը,

նրա առաջ ծաղկեցինք վիպասան Աղայեանցին
նրա չափից դուրս ինքնահաւատութեան և ինքնա-
պաշտութեան պատճառով, բայց այդ չէ նշանա-
կում որ այժմ մենք չը պէտք է խոստովանենք
նոյն Աղայեանցի օգտակար, համեստ գործունե-
ութիւնը, որպէս գործնական մանկավարժի և որ-
պէս հեղինակ—մանկավարժի: Այդ «Մեղուն»
է միայն անուն, որ երբ մի մարդու վրա տաս
տարի առաջ սկսել է յարձակվել, ինչքան էլ
գործի այդ մարդը, երբէք նրա մէջ ոչինչ արժա-
նաւորութիւն չի գտնի, երբէք անկողնապահու-
թիւն չի ունենայ խոստովանել ճշմարտութիւնը:
Կարող է պատահել որ այն մարդուն, որին մի
ժամանակ դուրս եկեք, մենք հարկաւոր կը համար-
ենք մի քանի քաջարակաւոր, բայց կարող է պա-
տահել որ այն մարդը, որի վրա մենք յարձակ-
վել ենք, արժանի կը դառնայ մեր կատարեալ
համակրութեան: Մենք անձնապէս ծանօթ էլ
չենք Ղարաղադ Աղայեանցի հետ—ամենին հար-
կաւորութիւն էլ չունենք նրա հետ ծանօթ լինե-
լու, բայց ինչպէս այն ժամանակ, այնպէս էլ
այժմ դատում ենք նրա մասին նրա հասարակա-
կան գործունէութեան հիման վրա:

Մարտի 29-ին վախճանվեցաւ Ներսիսեան զըպ-
րոցի նախկին ուսուցիչ, Մարտիրոս Սիմօնեանց:
Նա իր ուսումը ստացել էր Ներսիսեան զըպրո-
ցում, Ստամբուլի գիմնալիայում, Մոսկուայի և
Ս. Պետերբուրգի համալսարաններում: Նա մաս-
նագէտ մաթեմատիկոս էր, թէ և չը կարողացաւ
իր համալսարանական ուսումն աւարտել հիւան-
դութեան պատճառով: Նրա հին աշակերտները
նրան շատ դուրս են, որպէս մաթեմատիկայի
լաւ վարժապետի: Բացի իր երկարամեայ մաս-
կավարժական գործունէութենից հանգուցեալը
յայտնի եղաւ մեր նոր գրականութեան մէջ եր-
կու աշխատանքներով: Նա գրաւորեց աշխարհա-
բառ թարգմանեց կղերիկ պատմութիւնը և փո-
խադրեց հայերէն լեզուի Եւսուղիվսուս «Թւարա-

վարքը, կատարեալ պարսկական էր. պակաս էր
հարեմը միայն, պակաս էին սեւանթիլ ստորեկ-
ներ և ներքինի ծառանքի, որ նրա տունը մահ-
մեղական ընտանիքի ճիշտ կերպարանքը ստա-
նար:

«Շատ անգամ պատահում էր, որ հայրս մի օր
և իրէ բան էր գտնում մէլիքի տան համար, և տա-
լիս էր ինձ տանել այնտեղ: Ես աւելի ուրախու-
թեամբ էի կատարում հօրս պատուէրը, երբ մի
բան պէտք էր տանել մէլիքի կանանցը: Ամեն
անգամ, այնտեղ մտնելու ժամանակ, մէլիքի աղ-
ջիկները, աղափնները շրջապատում էին ինձ,
«Ինչ ես քննել» հարցնում էին, և ամեն կողմից
վրադռնելով, սկսում էին խլիլել իմ տարած
փառքները: Իսկ երբ իմ տարած բաները աղջիկ-
ներին չէին պատկանում, նրանք հանաքներ էին
անում, ծիծաղում էին իմ վրա, ջիգրաքնում էին
ինձ, իսկ ես ամօթից քրտնեմ, կայքբած, հեռա-
նում էի նրանցից: Ես թէ և արդէն հասակ առած
պատանի էի, բայց ինձանից չէին քաշվում, ինձ
վրա նայում էին որպէս տան եղբայր վրա:

«Մէլիքը, մասնագիտանալով սովորութեանը հե-
տեւելով, ունէր մի քանի կնիկներ: Նրա առաջին
կնիքը մեռած էր, որից մնացել էր մի աղջիկ
միայն, որին կրօնում էին Սանամ: Խորթ մայրերը,
որպէս սովորաբար լինում է, վատ էին վարվում Սա-
նամի հետ և շատ բաներում խորթութիւն էին դը-
նում նրա և իրանց գաւառները: Մէլ: Սանամը
զրկված էր մայրական սէրից, զրկված էր առհա-
տարակ ընտանեկան քաղցրութիւնից: Ես շատ
անգամ հանդիպում էի նրան արտասուք աչքե-
րում, բայց նա ինձ ոչինչ չէր ասում, նա վաղուց
սովորել էր իր վշտերը թաղցնել իր սրտում: Հայ-
րը զրաղված լինելով իր գործերով, նրա վրա ու-
շադրութիւն չէր դարձնում: Պատահում էր, երբ
աղջիկների հաղուստի համար զանազան թանգա-

նական խնդիրների ժողովածուն: Նա վախճան-
վեցաւ բարակացաւից 44 տարեկան հասակում:

Գեօկչայ գաւառի Վալակա գիւղից մեղ գրում
են հետեւեալը: «Մեր գիւղի կենտրոնական զըպ-
րոցը տան երկու տարի է որ չարունակում է իր
գոյութիւնը, շնորհիւ Ներսէս քահանայ Տէր-Մար-
կոսեանի: Այս տարեկան տարվայ ընթացքում
տէր Ներսէսը մեծ աշխատութիւններ է արել, այ-
սինքն չինել է տուել գիւղի եկեղեցուն կից եր-
կու մեծ սենեակից բաղկացած ուսումնարան և
1882 թվից սկսած ուսումնարանին յատկացնել
աշխատեց եկամուտների հաստատ աղբիւր. Վա-
լակա գիւղը պարտաւորված է տալու ուսումնա-
րանին ամեն տարի 150 րուբլ, Նորչէն գիւղը 50
րուբլ, Ուշալ գիւղը 50 րուբլ, Բողաւանդ
գիւղը 20 րուբլ և վերջապէս եկեղեցական դրա-
մի տոկոսից ուսումնարանը ստանում է 100
րուբլ, ընդամենը տարեկան ստանում է մեր զըպ-
րոցը 370 րուբլ: Այս փողից 300 րուբլ ծախս-
վում է ուսուցչի ուժիկի վրա, 60 րուբլ մնում է
զըպրոցի օգտին, իսկ 10 րուբլով ուսումնարանը
բերել է տալիս հայոց լրագիր: Այժմ մենք ստա-
նում ենք «Մշակ» լրագիրը: Այս տարի ուսումնա-
րանը լաւ է դնում, ունի 62 աշակերտ, որոնք
սովորում են հայոց լեզու, ռուսաց լեզու, կրօն
և թւարանութիւն: Յօյս կայ որ օրից օր առաջ
կերթայ այս մեր ուսումնարանը, որ պահպանվե-
լով մի քանի գիւղերից, այսպիսով դարձել է մի
քանի գիւղերի համար կենտրոնական տարրական
զըպրոց: Այս առաջին տարին է որ այստեղ ստաց-
վում է «Մշակ» լրագիրը: Մարդիկ հաւաքվում են
և մեծ ուղարկութեամբ լսում են, երբ մէկը բարձր
ձայնով կարդում է լրագիրը: Թուրքերից շատերն
էլ միշտ հետաքրքրվում են իմանալ ինչ է գրված
լրում: «Մշակի» մէջ: Բացի թւարանական զըպրոցի
ուսանող, վասիլ Սերերականց ընծայել է յօ-
գուտ մեր զըպրոցի 150 թերթ շարժական տառեր:
Հոգաբարձուները խնդրում են ձեր թերթի միջո-

գին ճոթեր էի տանում, երբ Սանամը լսածին չէր
ստանում, նա իսկույն լուրջեանում հետանում էր,
առանձնանում էր մի տեղ, և անձնատուր էր լի-
նում խորին տխրութեան:

«Այսպիսի դէպքեր, որ պատահում էին ոչ սա-
կաւ անգամ, վերաւորում էին Սանամի սիրտը,
նա վշտանում էր, ոչ թէ այն պատճառով, որ
նա զրկվում էր այն գաւառներէն, որ վա-
րկում էին նրա միւս քոյրերը, ոչ, Սանամը այդ
մասին շատ հպարտ էր,—այլ նա վերաւորվում
էր զլիսաւորապէս նրա համար, որ խորութիւն
էին դնում նրա և միւսների մէջ և անդադար յի-
շեցնում էին, թէ «դու անբախտ ես, որովհետեւ
մայր չունես»:

Այդ հանդամանքները ծնեցրին իմ մէջ մի ջերմ
կարեկցութիւն դէպի դժբախտ աղջկայ միակը:

«Անցան տարիներ, Սանամը արդէն հասունա-
ցած օրիորդ էր դարձել, իսկ ես նորահաս երի-
տասարդ էի: Այդ հասակում մարդիկ ամեն բան
հասկանում են:

«Մի անգամ, երբ մօտենում էր գաղկի տօնը,
մէլիքի աղջիկները կարել էին տալիս իրանց հա-
մար նոր հագուստներ: Սանամի համար նոյնպէս
ձեւել էին տուել, բայց նա ամենին չէր շտա-
պում, որ շուտով կարվին և գաղկիկայ համար
պատրաստ լինին: Ես հարցրի պատճառը, նա
պատասխանեց.

—«Ինչ կանամ կարմիր շապիկը, երբ սիրտս
միշտ սե ու սե և հագած...»

«Նա այլ ես չը խօսեց և հեռացաւ:

«Ես նկատեցի, որ Սանամը այժմ չէր տանջ-
վում այն ցաւերով, որ երկարաւորութեան ժամանակ
չառ անգամ արտասուք էին թորեցնում նրա աչ-
քերից,—այժմ նրա տանջանքը բոլորովին հոգե-
կան էր...»

«Սանամը մի առանձին մտերմութիւն չունէր

(Կր շարունակվի)

Այս ալ բաղաժ փող հաւաքելու է: Այս փողը ինչ
նշանակող շատ տարբերակ երեցաւ: Երբեմն
նշանակող պատրիարքը, պարզ եպիսկոպոս, ձեռ
նարկը պարտած էր կաթողիկոսական կոնգրա
ցիոն եկեղեցւոյ մը համար տոակ հաւաքելու: Հա
մար 2,000 բուրլ ժողոված էր, որուն կէսն ալ ի
նչն ծախքն է, ինչպէս մի անձնաթիւ Այսօրեանի
հաղորդարութիւնը կուտայ, և ինչու համար
Այս բանին շատ հետաքրքիր էի և ուրեքի իմա
նայ: Դաշնայնք որ գործը շատ մեծացուցիւր են:
Պատարին փող երկու դրո առելի դրած են: Պա
տարեան տա փողերը առեր և Ռուսիոյ մէջ: Պա
տարեան Ստեփանն խորէն վարդապետէ եղբայրներէ
30 բուրլ, փոթի պ. Պատար Կարապետ 30 բ.
Ստեփան հանգ. տ. Վեդրիկ փակէն 6 բուրլ: Ա
յսքը յետոյ և հինգ բուրլ (55) բ.:
Եթէ որիչ տոակ տուող կայ գէշ չըլլար որ
պատարներն: Իսկ Պոլսի առած է 174 լրիս որ
35 աշակերտաց համար իւրաքանչիւրին 6 ոսկի
1 կիլոյայ աշակերտ 56 բուրլ դրիթէ: Երեք ոսկի
մէջ 12 ոսկի տուող եղեր է: Բայց 12 ոսկի
մէջ հողի տուել է, եթէ հողի ալ 10 ական ոս
կի: Այսքան դրամով ալ հողի 31 հողի առկէ
կիլոյային կրնան երթալ: Այս ալ ինչորին փող
յարմար չէր զար: Միայն թէ հասկցանք որ շատ
անոթ մեծ կարծես ածանցի փողով կըլլան:
Այս փողերը առնէն նիւթ փրճացնել, բայց
առնանալ չը մնաց:

Հարկակ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գամբէ տ ալ ի մասնաւոր կ'եանք: «Fi
garo» լրագիրը հետաքրքիր տեղեկութիւններ աը
պից Գամբէտայի մասնաւոր կեանքի մասին, որ
հայտնի է հանգուցեալի մօտիկ բարեկամ, Լոն
տընէ: Այդ տեղեկութիւնները առաւելագոյն փե
րաբերում են մի կնոջ, որը վերջին ժամանակ
ընդհանուր հետաքրքրութեան և բարոյութիւն երե
ւակալական առաւելորդ առարկայ էր: «Figaro»
լրագիրը խօսքերով 1870 թիւ պատերազմի ժա
մանակ, քանամայա օրերը Լոնտըն Լոն, որ
բնակւում էր Գարիլ իր մօր՝ Ֆրանսիական զոր
քի գնդապետի այրիին հետ, սիրահարուցեալ Գամ
բէտայի վրա և զրեց նրան պատերազմի ժամա
նակ և նրանից յետոյ մի քանի նամակներ, որոնց
մէջ օրիորդ յայտնում էր իր յարգանքը նրան և
տեսակցութիւն էր խնդրում: Իր գրադրութեան
մէջ օրիորդ յայտնում էր քաղաքական հայացը
ներ, որոնք ապշեցրին Գամբէտային: Նա սկսեց
նրա հետ անընդհատ նամակագրութիւն շարունա
կել: Առաջին տեսակցութիւնները բարեկամական
էին: Առաջին տեսակցութիւնները բարեկամական
բնուորութիւն ունէին, բայց մօտ 1872 թիւին
բարեկամութիւնը աւելի մոտեմական դարձաւ և
շարունակուցաւ մինչև Գամբէտայի մահը: Նը
րանք դաւանելու չուէին: Իսկ այն երկրները,
որոնց Գամբէտայի որդիք էին համարում, որով
հետեւ նրանք նրա մօտ էին դառնում, մէկը տի
կին Լէրի որդին էր, իսկ միւսը—Լէօն Մասարի
Լէօն Լէօնի եղբոր որդին էր, որին Գամբէտ
այն ապրիլից Գերմանիայում: Տիկին Լէօնի Լէօն
նրեկայ ժամանակում ապրում է իր մօր հետ մի
համաստ բնակարանում Սոֆի փողոցի վրա այն
թօշակով, որ ստանում է նրա մայրը: Գամբէտ
այն ոչինչ կտակ չը թողնի, և այդ պատճառով
նրա կարողութիւնը, որ 1,000,000 ֆրանկ է
գնահատւած, անցաւ Գամբէտայի ընտանիքին:
Տիկին Լէօնի այժմ 33 տարեկան է: Նա վախո
ւթիւհասակ և թխահեր կին է: Նրան յաճախ աչցե
լում են Այսլէր, Բանկ, Պրու և Լալիէ, որոնք
նայում են նրա վրա, որպէս Գամբէտայի այրիին
վրա: Հանդուցեալը վեճից պատճառով նրա հետ և
մի քանի անգամ առաջարկութիւն արեց նրան, բայց
նա ինքն չը համաձայնեցաւ, ասելով. «տառք տարի
առաջ այդ բանը հնարաւոր կը լինէր, բայց այ
մը, այդպիսի սաստիկ խանդութեան միջոցին
որ դուք զրգում էք ուրիշների մէջ, մեր պակիր մի
այն կը մնաս: Զը նայելով այդ մեթոման,
Գամբէտայն զրում էր իր հօրը, որ եկող ապրի
լին ինքն կը պակսի տիկին Լէօնիին հետ: Գամ
բէտայն իւրաքանչիւր երկու տիկին Լէօնիին
երկար նամակներ էր գրում, որոնց մէջ նա յայտ
նում էր իր կարծիքը քաղաքական գործողների
մասին, պարզամտական զրութեան մասին և
տար պետութիւնների մէջ կատարւած անցքերի
մասին: Մի խօսքով այդ նամակները ամբողջ
տար տար յիշատակարաններ են: Տիկին Լէօնի
Գամբէտային գրած նամակները իրան են փե
րադարձած: Նրանցից երեւում է, որ տիկինը յա

ճախ խորհուրդներ էր տալիս նրան և մեծ մի
նիստութիւն կառուելուց առաջ ինչպէս էր, որ
Գամբէտայն իշխանութեան զեկը իր ձեռքը չառ
նէր, և առում էր, որ նա կրնային այն փութի մէջ,
որ նրա համար փորձում են: Տիկին Լէօն կը տար
Գամբէտայի նամակները մի փոքր ժամանակից յե
տոյ, որովհետեւ այժմ չէ կարելի հրատարակել
նրանց այն պատճառով, որ այնտեղ յայտնւած է
Գամբէտայի կարծիքը դեռ ևս կենդանի շատ
անձերի մասին:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
ՀԻՍՏՈՐԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԵՆՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 ապրիլի: Ռուսաց 1
բուրլ Լոնդոնի վրա արժէ 23²⁷/₃₂ պէս,
Համբուրգի վրա 203¹/₄ պէս, Փարիզի վրա
250¹/₂ սանտիմ: Ոսկի 8 բ. 27 կոպ., ար
ծաթ 1 բ. 37 կոպէ: Պետական բանկի 50/₀
տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 բ. 37
կ., երկրորդ 92 բ. 37 կ., երրորդ 92 բ.
50 կ., չորրորդ 92 բ. 12 կ., հինգերորդ
92 բ. 37 կ., Ներքին 50/₀ առաջին փո
խառութեան տոմսակը արժէ 220 բ. 25
կոպ., երկրորդ 210 բուրլ, արեւելեան ա
ռաջին 91 բ. 75 կ., երկրորդ 91 բ. 75
կոպ.: Բօրայի արամադրութիւնը թոյլ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 ապրիլի: Բալեան
նաւահանգիստը մտան մի քանի օտարեր
կրեայ շոգենաւեր: Նաւազնացութիւնը բաց
ված է համարվում:

ՇԼԻՍՍԼԵՆԲՈՒՐԳ, 8 ապրիլի: Նշվա գետը
մաքրվեցաւ սառուցից իր բերանից 28 վերստ
տարածութեան վրա:

ԲԻՊԱ, 8 ապրիլի: Պիկնայի վրա սառուց
է լողում:

ԿՍՁԱՆ, 8 ապրիլի: Վօլգայի վրա սա
ռուց է լողում: Կարծում են որ մինչև 10
ապրիլի կը հասնեն այստեղ շոգենաւեր
Նիժնի-Նովոգորոդից:

ՓԱՐԻՑ, 8 ապրիլի: Ներկայացրած է օ
րինագիծ 50/₀ բէնտան 4¹/₂ պրոցենտական
դարձնելու վերաբերութեամբ:

ԱՆՏԱԼԵՐՊԵՆ, 8 ապրիլի: Ելեմտօրներ
մայնելու պատճառով, անկարգութիւններ
յայտնվեցան նաւահանգստի բանուրների
մէջ: Մի քանի ձերբակալութիւններ կատար
վեցան:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 ապրիլի: Երէկ երե
կոյեան 10¹/₄ ժամին երկարատե հիւան
դութեանց յետոյ վախճանվեցաւ մեծ իշ
խանուհի Տերեզիա Պետրովնա Բոմանովա
կայա, Լէյստենբերգի գքուհին: Ապրիլի
5-ին առաւօտեան 3 ժամին կառավարչա
կան սենատի առանձին բաժինը յայտնեց
դատաւճիւր 17 անձանց մասին, որոնք մե
ղադրված էին տերրորիստների ընկերու
թեանը պատկանելու, Հանդուցեալ Կայսրի
կեանքի գէմ մի շարք յանցաւոր փորձեր
անելու և պաշտօնական անձանց սպանե
լու և նրանց կեանքին ձեռնամուխ լինելու
համար: Մի քանիսը մեղադրվում էին ա
ռանձին յանցանքներ ընկերութեան նը
պատկանելին համարու համար, օրինակ,
Տելլալով և Զլատօպօլսկի նպատակներն այն
անձանց, որոնք 1879 թիւին ձեռնամուխ
եղան Հանդուցեալ Կայսրի կեանքին, Բօզ
դանովիչ (Կօրօզկի), Գրաշեվսկի և Վանօվս
կայա համաձայնեցին փորձ անել Հանդու
ցեալ Կայսրի կեանքի գէմ ձայնեցնելով Ս.
Պետերբուրգի փողոցներից մէկը թաղաւորի
անցնելու ժամանակ և զցելով նետով դու
րծիներ ձայնվող նիւթերով, Կլիմենկօ զրա
մական միջոցներ էր հասցնում զենքիւ
Սարենիիովին սպանելու համար, Լիսովս
կայա մասնակցեց Կլիմենկօի գանձարանից
զուամարներ յափշտակելու փորձին, Սաեֆա
նովիչ 1877 թուականին Զիգլիբսկիի գա
ւառի գիւղացիներից զաղանի ընկերութիւն

կազմեց զինաւորեալ ապստամբութեան հա
մար: Գաղապատական քննութեան ժամա
նակ մեղադրանքը հաստատվեցաւ անշան
փոփոխութիւններով և այդ պատճառով վը
ճովեցաւ. ադուական Բօզդանովիչին, մեշ
չանին Տիլլալովին և Զլատօպօլսկուն, սար
կաւորի որդի Գրաշեվսկուն, իրաւունքներից
զրկված Կլիմենկօին և հրաժարված լէյստե
նանա Բուցկովիչին մահուան պատժի դատա
պարտել կախաղանի վրա, քահանայի որդի
Սաեֆանովիչին և քահանայի աղջիկ Վանօվ
սկուն դատապարտել տաժանակիր աշխա
տանքների անժամանակ, առաջինին հանքերի,
իսկ երկրորդին դործարանների մէջ, պատա
ւոր տոհմական քաղաքացու ամուսին Աննա
Կօրբային դատապարտել տաժանակիր աշխա
տանքների դործարանների մէջ 20 տարով,
զիւլաջի Բօրէյչին, անանաբոյժ Պրիբիլե
վին, մեշչանին Կալիւսեւսկին, ադուական
Կրիմլերին, Սիբիրիցկայա և Իւշովսկա քա
հաններին աղջկերանցը, Պրիբիլեվի կնոջ
Բախալին դատապարտել տաժանակիր աշ
խատանքների 15 տարով, աղամարդիկները
հանքերի մէջ, իսկ կանանցը դործարաննե
րի մէջ: Մեղադրված Բօրէյչի, Գրիւբերգի,
Իւշովսկի և Պրիբիլեվի վիճակը ենթար
կել Կայսրի ողորմութեանը, միջնորդելով
Պրիբիլեվին ենթարկել տաժանակիր աշխա
տանքների 4 տարով, իսկ Բօրէյչին, Գրիւ
բերգին և Իւշովսկին բնակեցնել Սիբիրի
հեռաւոր երկրներում: Ս. Պետերբուրգի
ադանդաւորները պատուիրեցին խէրնիովին
թաղապարտութեան համար սկուտեղ, որի մէջ
տեղը նկարված կը լինի աղօթատուն և
նրա շուրջը աղօթող ժողովուրդ: Շատ
թանգաղին սկուտեղներ նոյնպէս պատուի
րած են Եկատերինօպօլի գեմաւօլից և
ադուականներից և Վիսեբսկի գումայից:

Միայն խէրնիովին քաղաքներից և գեմա
ւօլսկից 74 պատուէր է տուած 200,000
բուրլ արժողութեամբ: Իշխան Գօնդուկով
Կօրսակով երէկ ուղեորվեցաւ թիֆլիս: Կով
կասեան զօրքերի հրամանատարի իշխանու
թեան տակ գտնված զենքիւ-մայօր Կօմա
րով նշանակված է Տուրկեստանի հրացա
նաձիգ զօրքաւթին հրամանատար:

ՍԻՄԵՐՈՊՈԼ, 9 ապրիլի: Այսօր Ղրիմի
միայնելու հարկւրամեակի առիթով իշխա
նութեան և ժողովրդի մեծ բազմութեան
ներկայութեամբ կատարվեցաւ Եկատերինա
Մեծի արձանի հիմնադրութիւնը: Մայր-մեղ
կիթի մէջ գոհաբանական աղօթք կատարվե
ցաւ Ղրիմի միացման համար և մաղթանք
թաղաւոր Կայսրի համար: Բախչիսարայի
մէջ նոյնպէս տօնում են Ղրիմի միացման
100 ամեակը: Քաղաքը զարդարված է դրօ
շակներով և կանաչով: Առետուրը դադա
րեցրած է, ուղղափառ և օտարադաւան
եկեղեցիներում մաղթանքներ են կատար
վում: Քաղաքի շրջականներում ձիարշաւ կայ
տեղական երաժշտութիւնը ժողովրդական
հիմնի է ածում: Վիշերը լուսաւորութիւն
կը լինի քաղաքի մէջ և լեռների վրա:

ԲԻՊԵՍԿ, 9 ապրիլի: Սառուցը Վօլգայի
վրա երէկվանից կանգնած է:

ՍՍՐՍՏՈՎ, 9 ապրիլի: Շոգենաւերը նա
ւահանգիստների մէջ նաւակներ են կանգ
նեցնում հացով բեռնաւորելու համար:

ՐՕՍՏՈՎ (Գօնի վրա), 9 ապրիլի: Այստեղ
յուզմուք է տիրում մանրաբեռներ ուղար
կողների մէջ, որովհետեւ ապահովող ընկե
րութիւնը հրաժարվեցաւ ապահովել ման
րափաճառների նաւակները: Արեւի նաւե
րին մեծ վնասներ է սպառնում:

ՓԱՐԻՑ, 9 ապրիլի: Պատգամաւորների
ժողովից պահանջված է 370,000 ֆրանկ

կրեզիա Ֆրանսիական ներկայացուցիչների
համար Ռուսաց Կայսրի թագադրութեան
ժամանակ: Լիբանանի հարցի մասին Կոն
ֆերենցիան յետաձգված է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 ապրիլի: Էգուց Լէյս
տենբերգի գքուհու մարմինը կը տեղափոխ
վի Բալեան երկաթուղու կայարանը Տրօյց
կօ-Սերգիևսկի անապատի մէջ թաղելու հա
մար: Նորին Մեծութեան սեփական կանցիլա
րիայում, ստատս-սեկրետար Տանկէվի նախա
դահութեամբ մի մասնաժողով է հիմնված
բարեգործական հիմնարկութիւնների ծառա
յողներին պարգևներ տալու առաջարկու
թիւնները քննելու համար: Արտասահմանեան
անցագրներից հարկ վերցնելու նախադժի
քնելը պետական խորհուրդը յետաձգեց մին
չև աշուճքը: Որերում իրական կոնտրօլի ժա
մանակաւոր շտատեր են նշանակված Վարչա
վայի, Վանդօրօզի, Նօվօգօրօդսկի, Կով
նօի և Օսովիցի ամրոցների կառուցման վրա
հսկելու համար: Նօվօ-Սիլեքսանգօրօսկի
երկաթգործական ինտիտուտի մէջ անկար
գութիւնների պատճառով դադարեցրած
դատաստութիւնները նորից սկսվեցան: Ան
կարգութիւններին չը մասնակցող ուսանող
ները դարձեալ ընդունված են:

ՎԻՍՏԱՎ, 10 ապրիլի: Երէկ սառուցը
շարժվեցաւ: Զուրը քիչ է: Նաւադնացու
թեան սկսվելուն սպասում են աւաղ շաբա
թից յետոյ: Վատ հունձի պատճառով հա
ցը ուղարկվում է աննշան քանակութեամբ:

ՄՕԳԻԼՈՎ, 10 ապրիլի: Անցեալ շաբաթ
այստեղի Գնեստր գետով ուղարկված է 0-
դէսա 70,000 չետվերտ յորեն: Նաւադնա
ցութեան սկզբից Պօզօսկի նահանգից
գուրս է տարված 160,000 չետվերտ հաց,
յոյսերը նահանգի հացերի և խոտի հուն
ձի մասին բարեկամից են: Յրտերը արգե
լում են:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 ապրիլի: Պարտի մէջ
չորս շաբաթվայ սուղ է նշանակված Մեծ իշ
խանուհի Տերեզիա Պետրովնա Բոմանովա
ի, Լէյստենբերգի գքուհու մահվան պատճա
ռով: Երէկ հոգեհանգիստ կար թագաւորի,
թագուհու և կայսերական տան անդամնե
րի ներկայութեամբ: Երէկ թագաւոր Կայսրը
հրամայեց սկսել զիւղական կալուածական
բանկի դործունէութիւնը, չը սպասելով ման
րաման կանօնների հաստատմանը օրէնա
դրական ձեռնադրարձով և հէնց երէկ Ֆի
նանսների մինիստրը յայտնեց սենատին թէ
բանկը՝ Վօլինսկի, Եկատերինօպօլսկի, Կիե
վի, Մօզլիէօվի, Պօզօսկի, Պօլտաւայի, Սա
րատօվի, Տիբերի և Չերնիգօվի բաժիններով
բացվում է ապրիլի 10-ին: «Новое Время»
լրագիրը հաղորդում է, որ պետական խոր
հուրդին ներկայացվեցաւ ֆինանսների մի
նիստութեան էկսպերտների առանձին մաս
նաժողովի եզրակացութիւնը կովկասեան
արանդիտի մասին: Մասնաժողովի մեծամաս
նութիւնը կարծում է անպայման դադա
րեցնել բառեակի արդիւնքների արանդիտը,
ոչնչայնել արտօնական հարկերը թիւրքաց
մանուֆակտուրայի արդիւնքներից և տրան
զիտի շաքարի համար մաքսահարկ նշանակել
կայսերութեան տարիքի համեմատ: Մասնա
ժողովը առաջարկում է Կովկասի և Տուրկես
տանի մէջ բացվող շաքարէ դործարանները
առաջին 10 տարիների ընթացքում ազատել
ակցիզից: Բացի այդ Մօզլիէօվի բօրային
արդիւնքներութեան էկսպերտները առա
ջարկում են, եթէ արանդիտը պահպանվի,
անցնող ապրանքները ենթարկել ընդհանուր
տարիքին:

ԿՍՁԱՆ, 11 ապրիլի: Վօլգա գետը զրե
թէ բողբոլին մաքրվեցաւ սառուցից: Շոգե
նաւերը երէկ գուրս եկան Նիժնի-Նովոգ

Типогр. Главн. Упр. Главн. нач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. кав. д.